

Učiteljski Tovariš

Stanovsko političko glasilo UJU — Poverjeništvo Ljubljana.

(Izdaništvu in upravi: Ljubljana, Franciskanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 Din, za inozemstvo 80 Din. Člani pov. UJU plačajo list s članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davek posebe. Pošt. čeh. rač. 11.197. Telefon 3112.

Reforma učiteljskih.

V »Učit. Tovarišu« od 6. marca 1930. je bil objavljen novi učni načrt za učiteljske ljišča. Med tem smo dovršili tudi učni program in se dne 7. marca razšli. V komisiji je bilo 9 direktorjev učiteljskih in dva inspektorja ministrstva prosvete. Program bo v kratkem tiskan, predložen Glavnemu Prosvetnemu Savetu in potem objavljen. Zaradi tega se ne bom spuščal v podrobno razpravljanje — le par stvari imam bremeniti.

Metodika in šolsko delo sta prav za prav en predmet in se lahko vedno nadopolnjujeta in zamenjata.

Verouk je idobil toliko ur, kolikor jih je v predlogu za višje razrede srednjih šol.

Pri slovenščini se bo poučevala tudi srbskohrvatska literatura v pregledu, a srbskohrvatska učiteljska bodo imela isto dolžnost glede slovenske književnosti pri pouku narodnega jezika. Srpskohrvatska slovnica bo imela eno tedensko uro v vseh letnikih. Poučevati se bo morala na podlagi čitanja, praktično.

Od modernih jezikov je na programu nemški ali francoski jezik, kar si lahko izbere učenci(ke) sami pri vstopu v I. letnik. — Moderni jezik bo tudi predmet diplomskega izpita, in sicer za vsako učenko in vsakega učenca.

Kar se tiče prirodoznanosti, smo podelili tako, da bo v I. letniku antropologija, v II. zoologija, v III. botanika, v IV. mineralogija in geologija, v V. pa pregled in sedanje stanje prirodnih znanosti.

Higieni smo določili v II. letniku dve uri (splošna higiena), v IV. letniku dve uri šolski higieni.

Kmetijstvo morajo poučevati istota kot kot higieno strokovnjaki. Kmetijstvo z zadružništvom bo imelo v III. letniku 2 uri, v IV. letniku 2 uri; vse te ure so odrejane za teorijo, event. tudi prakso. Samo za praktično delo v šolskem vrtu ali na polju bosta pa odrejane v programu dva popoldneva po 4 ure. Isto bo veljalo za gospodinjstvo.

Petje in gošlanje sta med seboj ozko vezana predmeta in se lahko zamenjujeta. Ročno delo bo v ženskih zavodih pri dve

letni pletenje itd., v III. in IV. letniku pa rokotvorni pouk.

To so glavni obrisi notranje reforme učiteljskih, ki mora zanimati predvsem učiteljsko narodnih šol. Na učiteljske bodo

uvedeni tudi novi predmeti, ki bodo dvignili izobrazbo učiteljskega ter utrdili podlagi za šolsko in izvenšolsko delo učiteljskega.

Predlog poštne organizacije k uradniškemu zakonu.

(Iz »Poštne Glasnika« od 11. marca 1930.)

Ker je revizija uradniškega zakona že par let na dnevnem redu, je stavila organizacija različnim vladam že mnogo predlogov, v katerem pravcu si želi njeno članstvo revizijo uradniškega zakona. Svoječas je izdelala že obširne izpreminjevalne predloge, ki so šli na mesta, katera jih danes lahko upoštevajo, če jih je volja. Zdaj je postalo to vprašanje najbolj aktualno, ker obeta vlada novi uradniški zakon že z novim proračunskim letom.

Zato je sestavila P. O. še enkrat izveleč najglavnejših zahtev ter jih v obliki nekake razprave predložila v Beograd. Sestavek organizacije se glasi:

Po časopisnih vesteh je v intencijah kraljevske vlade, da se izdela sodoben in popolnoma moderen uradniški zakon. Če res postojte take namere, potem bi moral priti v zakon temeljni princip sodobnih in modernih uradniških zakonov, to je: možnost sodelovanja in odločanja strokovnih organizacij, odnosno zastopnikov osebja v vseh personalnih in disciplinskih, kakor sploh v vseh vprašanjih, katera se nanašajo na državne uslužbenec. Potemtakem bi bilo treba v samem zakonu določiti tako zvane personalne zastope pri vseh centralnih in njim podrejenih oblastih. V teh personalnih zastopih bi imeli pravico legalnega sodelovanja in odločanja tudi zastopniki osebja, katera bi ono delegiralo v zastope po svojih strokovnih organizacijah.

Pravice, pridobljene s sedanjim zakonom, se morajo brezpogojno ovarovati. Zato je potrebno, da se pokloni posebna pažnja prevedbi iz sedanjega na novi zakon, da bi se preprečila izvestna prizadevanja, da naj se prevedejo uslužbenec na novi zakon po stanju izpred l. 1923., to je po sami šolski izobrazbi in ne glede na strokovno izobrazbo, s čimer bi bile v nevarnosti pravice, ki so jih dosegli uslužbenec s prevedbo na sedanji zakon. Zato se morajo pri prevajanju s sedanjega zakona na novi zakon jemati za podlago pravice in položaji, pridobljeni po sedanjem zakonu.

Pri izdelavi novega zakona naj se daje strokovni izobrazbi prednost pred formalno šolsko izobrazbo. Potemtakem naj se mero dajne za doseganje položajev in razporejanje po kategorijah v prvi vrsti strokovne šole.

Vsem uslužbenec mora biti po odrejeni službeni dobi v eni kategoriji in po položitvi strokovnega izpita, odnosno absolviranju strokovne šole omogočen prehod v višjo kategorijo, če imajo izobrazbo in kvalifikacijo za kategorijo, v katero so bili sprejeti in razvrščeni pri vstopu v službo, in sicer: služiteljem v kategorijo zvančnikov po 5 letih dovoljnega službovanja in položene strokovnem izpitu; zvančnikom v III. kategorijo po 12 letih dovoljne službe in položene strokovnem izpitu; uradnikom III. kategorije v II. kategorijo po 12 letih dovoljnega službovanja in absolvirani srednji strokovni šoli, uradnikom II. kategorije v I. kategorijo po 12 letih dovoljnega službovanja in absolvirani višji strokovni šoli.

Napredovanja uslužbenec naj se vrše avtomatski v vseh položajih, tako da lahko doseže vsak uslužbenec po odrejenem maksimumu službene dobe vse stopnje, odnosno skupine v kategoriji, kateri pripada, pa naj bi bil princip kategoriziranja po novem uradniškem zakonu kakršenkoli.

Uslužbenec pričakuje predvsem in v prvi vrsti zadostno materialno izboljšanje njihovega življenjskega stanja. Doseči eksistenčnega minimuma, ki bi popolnoma osigural uslužbenec in jim nudil možnost dostojnega življenja, mora biti glavna naloga novega zakona, ker bo drugače vsaka revizija sedanjega zakona zgrešila svoj cilj.

Sešom, upravnikom in predstojnikom, ki nosijo odgovornost za točno in brezhibno opravljanje vseh poslov v njih uradih, kakor tudi za njim zaupane dolžnosti in odgovornost, se mora dajati funkcijske doklade.

Prejemke uslužbenec je treba v posameznih kategorijah sorazmerno izenačiti, ker so po sedanjem zakonu v položajnih plačah med posameznimi kategorijami preveč velike in neupravičene razlike.

Poročene uslužbenke naj se glede prejemkov izenačuje z neporočenimi uslužbenkami, ker ni z ničimer opravičeno, da one kot žene in matere prejemajo za enako delo manjše plače, kakor njihove neporočene tovarišice.

Pravica do brezplačnega zdravljenja v določenih razredih vseh državnih in samoupravnih bolnic se mora brezpogojno ohraniti, poleg tega pa naj se zgrade za bolne uslužbenec sanatoriji in okrevališča.

trebi tudi s silo, kadar se kdo brani pred napadi drugih, ker je v nevarnosti, da izgine s površja zemlje. Za male narode vsaj pri današnjem mednarodnem položaju ni mogoč Tolstega nauk pasivnosti; z njim bi najbrž danes ne bilo češko-slovaške države, ki je sad Masarykove aktivnosti, a tudi postanek naše države je v ozki zvezi z njegovim imenom.

I.

Iz kakšnih prvin je sestavljena Masarykova osebnost, da je mogel postati takó odločujoč činitelj v razvoju zapadnega slovanstva, zlasti češko-slovaškega.

Masaryk je po rojstvu Slovak iz vzhodne Moravske, a njegov oče je bil ogrski Slovak in mati Moravanka iz pomembne rodbine. V slovenskem narodnem preporodu so imeli Slovaki in vzhodni Moravani važno vlogo: Kollár, pesnik sonetne zbirke »Slave hči«, in početnik misli o slovenski vzajemnosti, je bil Slovak; Šafarik, prvi poznavalec slovenskih narodov in njih starožitnosti, je bil Slovak, a Palacký, prvi češki zgodovinar in češko-slovenski politik v Avstriji, je bil doma iz vzhodne Moravske, ki je sosedja Slovaške.

Masarykov življenjepisec dr. Jan Herben* je dejal o njem, da mu je dalo slovaško ognjevitost in vztrajnost, odpor proti sanjarstvu in slikovitost govora, a zaradi vednega preseljevanja staršev, ko se je moral zopet in zopet uveljavljati v neznanem kraju z novimi šegami in navadami ter z drugimi jezikovnim narečjem, si je morebiti prilagoma pridobil tisto nezlomljivo voljo, ki ji ni bilo enake v vsej češki zgodovini XIX. in XX. stoletja. Njegovo življensko načelo je postalo: biti svoj za vsako ceno ne glede na soglasje ali nesoglasje drugih ljudi.

To je pokazal že kot deček v verskem vprašanju. Po materi je bil vzgojen v strogem katoličanstvu; ona ga je naučila moliti »Oče naš«, ki ga je molil tudi kot zrel mož, češ, da vsebuje vse, česar potrebujemo. Sam je dejal o sebi, da je bil takrat besen katoličan, in je celó pregovoril neko protestantko, da je prestopila h katoličanstvu.

* Masarykovo detství a jinošství. Česká Mysl, 1910., str. 73—97.

Ker je bil v dečku razvit verski čut in je bil bister opazovalec, je zgodaj začel premišljati o tem, kar je videl in slišal okrog sebe. Po materi je imel strah pred protestanti in Židov ga je bilo groza. Polagoma se je po izkušnji prepričal, da se mu ni treba bati ne prvih in ne imeti groze pred drugimi. Masaryk pa ni mogel biti samó številka v množici, ker preveč osebno notranje se mu je zdelo versko vprašanje; zato je kot mladenič imel težave glede tega v šoli, a v svoji moški dobi je prestopil v reformirano evangelijsko cerkev, da zadosti svojemu nagnjenju, s čimer se je obenem versko pridružil češko-slovaškemu preporoditeljem Kolláru, Šafariku in Palackemu, ki so bili protestantje.

Po očetu, ki je bil nižji uslužbenec na cesarskih posestvih, se mu je zgodaj začel vzbujati čut za »ponižane in razžaljene«. Dasi je bilo leta 1848. odpravljeno podložništvo, so se vendar še vedno ohranjale njegove oblike na cesarskih posestvih, kar je rodilo slabe posledice. Vsak, ki je imel kaj oblasti, si je skušal nagrabiti, kolikor je mogel: kradlo se je vse vprek, a delovno ljudstvo je trpelo gospodarsko in duševno. Masarykov oče je bil poštenjak, ki ni kradel; zato je bil tudi večer revež, ki so ga premeščali s posestva na posestvo, dokler ni pustil cesarske službe sam. Masaryk je nekoč videl ob velikem lovu, kakó so si ti ubogi Slovaki priganjati trgali drug drugemu iz ust ostanke rezancev in kosti, ki so jim bile vržene z bogato oblože žene mize visoke in najvišje gospode. Zato se je vpraševal, kaj je bilo, ker oče ni mogel vzdržati v tej službi; saj je bilo treba celó dovoljenja te gospode, da je smel študirati.

Česa se je vsega učil mladi Masaryk? Odlikovalo ga je izredno hrepenenje po izobrazbi, da je skušal vedeti in znati vse. Prvotno je bil namenjen za rokodelstvo: učil se je ključničarstva in kovaštva, potem je bil dvakrat pomožni učitelj, ki je po takratni navadi obenem opravljal cerkveniške posle, dokler ni prišel na srednjo in visoko šolo. Bil je nadarjen, odličen dijak, ki je učil tudi druge, da se je preživljal. Poleg šolskih predmetov se je učil zlasti tujih jezikov: francosčine, poljščine, ruščine in angleščine.

Na visoki šoli na Dunaju je študiral najprej klasično jezikoslovje ter prebiral nele stare latinske in grške pisatelje, ampak tudi

Če imajo uslužbenec svoje bolniške fonde ali druge dobrodelne in socialne ustanove, naj dobivajo iz državnega proračuna letno podporo.

Državni zdravniki naj izdajajo uslužbenecem zdravniška izpričevala (potrdila o boleznih) brezplačno.

Po smrti aktivnega ali upokojenega uslužbenca naj se izplača na ime pogrebne posmrtnina v znesku trimesečnih prejemkov in vseh doklad umrlega uslužbenca.

Da se ohranijo pridobljene pravice v pogledu priznanja in računanja vojaške službene dobe v mirnem in vojnem času.

Po enoletnem bolovanju naj se uslužbenec upokoji najprej začasno; če pa v 5 letih ne ozdravi, naj se stalno upokoji.

Upokojenim uslužbenecem gredo aktivni prejemki do konca meseca, v katerem mu je bil izročen dekret o upokojitvi, a v naslednjem mesecu se mu takoj avtomatski začne izplačevati pokojnina.

Vsem upokojencem stroke naj se preveže do pokojnine po novem zakonu.

Iz gornjih podatkov v spomenici poštne uradnikov in uslužbenec, ki je natisnjena v »Poštne Glasniku«, je razvidno, kako skupni so interesi poedinih strok uradništva. Tudi učiteljsko je stavilo enake zahteve, kakor so označene zgoraj.

Splošne vesti.

PREKMURSKA KONFESIONALNE SOLE.

V članku: »Novi šolski zakon in narodno šolstvo v Prekmurju«, objavljenem v 26. številki »Učiteljskega Tovariša« je bila izražena zadovoljnost prekmurskega učiteljskega z novim šolskim zakonom. Zlasti važno je za nas unificiranje šolstva in rešitev vprašanja glede uporabe šolskega stanovanja na konfesionalnih šolah. Zakon predvideva le eno državno narodno šolo in dovoljuje uporabo poslopja le v šolske svrhe in učiteljske.

Nemalo smo tedaj presenečeni, da je rim. kat. dekanjski urad v Bogojini razposlal vsem župnijskim uradom svojega področja vprašalno, polo, ki se glasi:

1. Kdaj je šola ustanovljena? 2. Kdo je šolo postavil? Kako se je šola imenovala do sedaj? 3. Kdo je zemljiško-knjižni lastnik šole. 4. Koliko meri šolsko dvorišče, šolsko poslopje? 5. Koliko je šolskega zemljišča?

Popišite šolski inventar in navedite približno vrednost šole. Zlasti poročajte ali je izgovorjeno v šolskem poslopiju stanovanje za kantorja (organista). Predložite zemljiško-knjižni izveleček.

Ta okrožnica je vzbudila med učiteljskim svetom nemalo začudenje. Vprašujemo se, zakaj in čemu ti podatki? Upamo, da je zakon

spise cerkvenih očetov. Zanimivo je izvedeti, kakó se je začel učiti latinščine. Ker pri cerkvenišk poslih ni razumel latinskih besed, ki jih je izgovarjal, je dobl v roke latinsko-slovaško-madžarsko-nemški slovar in se učil besed kar na pamet, ne da bi bil takrat znal sklanjati in spregati. Njegovo znanje latinščine in grščine ter starih klasikov je obdobje vanja vredno. Zanimala ga je tudi Indija in je začel s sanskritom, a ker je prvotno hotel postati diplomat, se je baval tudi z arabščino. Kmalu pa je spoznal, da je Avstrija sprejemala v diplomatsko službo v prvi vrsti plemiške sinove; zato je opustil to misel. Vrgel se je na učenje prirodoslovnih, državoslovnih, narodnogospodarskih in bogoslovnih ved, dokler se ni takó vsestransko pripravil, da je bil pripravljen na vsa vprašanja in začel s Platonom, ki se mu je bil najbolj priljubil. Njegov nauk o nesmrtnosti si je vzel za podlago razpravi, s katero je postal doktor modroslovja na dunajskem vseučilišču, kjer je pozneje začel sam učiti kot docent. Pripomniti je tudi treba, da je imel dunajski modroslovec Brentano vpliv nanj v tem oziru, da ga je opozoril na angleško modroslovje.

Še enega čuta ne smemo pozabiti, kakó se je razvil v Masaryku, t. j. domovinski čut. Masaryk je Slovak, slovaštva se je zavedal vedno, leta 1923. je dejal kot predsednik češko-slovaške republike ob 60letnici Slovaške Matice v Turčanskem Sv. Martinu, da je prišel manifestirat za slovaško kulturo. Že kot deček pa je s čitanjem čeških knjig izvedel tudi za Čeha in Prago. Kot mlad doktor se je podpisal na svojem prvem večjem češkem spisu, v katerem je branil Platona kot domoljuba, Vlastimil (vlast' = domovina).

Masaryk sam je dejal o sebi večkrat, da ni bil nikoli domoljub. Hotel je s tem reči, da ni bil nikoli domoljubar, t. j. človek, ki nosi svoje domoljubje samó na jeziku, ki za domovino pije in poje, a ne dela. Vse Masarykovo življenje je bilo posvečeno koristi in napredku domovine: čemu potem govoriti o nečem, ako to delam; zakaj kdor ne more ničesar pokazati v dejanju, ta se mora zatekati k besedam.

Masaryk je bil vedno velik domoljub, a obenem vedno velik nasprotnik domoljubarstva.

LISTEK

MASARYK

Ob njegovi 80 letnici

dne 7. marca 1930. leta

govoril višjim razredom ljubljanske srednje šolske mladine v »Unfonu« dr. Dragotin Lončar.

Draga mladina, danes praznuje 80letnico svojega rojstva ustanovitelj in predsednik češko-slovaške republike, prijatelj in zaveznik naše države — dr. Tomaz Masaryk.

V današnjem slovanskem svetu sta mogočno vplivali na svoje sodobnike dve osebnosti: Tolstoj na vzhodu in Masaryk na zapadu. Sorodna si duhova: oba globoki verski naravi, zato iskalca Boga; oba neizprosna izpovedovalca resnice, zato rušilca malikov — Tolstoj umetnik, Masaryk znanstvenik. In vendar je med njima osnovna razlika, izvirajoča iz značaja njune zemlje in njene zgodovine.

Tolstoj je bil sin Rusije, te ogromne zakladnice ljudi in živeča, ki je državno samostojna. Zato je Tolstoj — storil je to v poznejših svojih letih — lahko zavrgel znanost in umetnost ter se udal samó verski misli, ki je dosegla pri njem svoj vrhunec v zapovedi: Ne upiraj se zlu! s čimer je bila izražena neka pasivnost, s katero so Rusi svoj čas premagali Napoleona, ko so se umikali pred njim v zaupanju na nepremagljivost svoje ogromne zemlje; zato je Tolstoj končno lahko zavrgel celó sam današnji pojem države, ne da bi bil spravi v nevarnost samostojni obstoj ruskega naroda.

Drugače Masaryk, ta zastopnik državno nesamostojnega zapadnega slovanstva, zlasti Čehov in Slovakov. Masaryk je posebej aktivnost, ki je potrebna zlasti malim narodom, da si pribore svoj prostor na solncu. Zato je Masaryk poleg poudarjanja verske misli obenem vnet spoznavalec znanosti in umetnosti, s katerima dokazuje majhen narod, da je sposoben in takó vreden samostojnosti; zato je Masaryk proti tistemu nasilju, ki napada, a zagovarja upor zlu po po-

nepopustljiv in da je vprašanje raznih vrst šol v Prekmurju končno rešeno in to v korist našega šolstva.

Zakon je podprl vse šole. V Dolnji Lendavi in v Murski Soboti pa je slučaj, da so tri konfesije: rim. kat., evangeličanska in židovska, imele vsaka svojo versko šolo. Po osvobojenju pa se je vršil pouk le v eni šoli. V Dolnji Lendavi je služila v šolske svrhe le katoliška šola, obe ostali pa sta ostali na razpolago dotičnim verskima občinama. Zakon je podprl sedaj le katoliško šolo, kjer se je deset let dejansko vršil pouk in zaradi tega se je pojavila med katoliki v Dolnji Lendavi zahteva, naj bi tudi ostali dve šolski poslopji služili šolskim namenom. Kakor se čuje, obstoja zahteva v tem, da bi ti šolski poslopji služili za stanovanje učiteljskega.

To je vsekakor zanimiv slučaj in da misliti, kako bo rešena zadeva tistih konfesionalnih šolskih poslopji, ki se v njih ni vršil pouk, ko je bil uveljavljen nov šolski zakon.

Navajamo oba primera kot dokaz, kako nujno potrebno je bilo ustvariti v Prekmurju enoten tip narodne šole in kako pereča je zadeva konfesionalnih šol.

— Pošljite denar za »Naš rod«. Nekaj šol je poslalo naročilnice, a niso istočasno izvršile nakazila. Opozarjamo, da se uprava na neporavnana naročila ne more ozirati. Izvršite takoj nakazilo. Tudi nekatere večje šole so zaostale z naročilom ter jih prosimo, da pospešijo zadevo ter javijo takoj število naročnikov za 4. številko. Poravnajte naročnino po položnicah, ker s tem zelo olajšate delo in red v upravi.

— Velike težkoče je imelo nekdanje učiteljsko z učenci pri uvajanju v čitanje zemljevidov. Ker je bil ta pouk preabstrakten in ni bilo skoro nikakih učnih pripomočkov. Od kar pa imamo ročne zemljevide posameznih skupin, je ta pouk prav prijeten in uspešen. Saj učenci vidijo znake za vse zemljepisne pojme, kar opazujejo v svoji bližnji in daljni okolici lahko vsak dan. Zato se navadijo čitati zemljevid brez vseh težkoč. Učiteljski dom v Mariboru ima v zalogi ročne zemljevide sledečih kulturnih skupin: Pohorje-Kozjak, Slov. gorice-Ptujsko polje, Prekmurje, Celjska kotlina-Posavje, Kamniške planine. Zaradi nizke cene a 6 Din je omogočena nabava tudi revnejšim učencem.

Opomba ured.: Kolikor smo informirani se cenitev šolskega premoženja verskih šolskih občin vrši za ugotovitev vrednosti za slučaj odkupa.

— Izboljšanje plač francoskim državnim uslužbenecem. Ministrski svet na Francoskem je sklenil dovoliti kredit v znesku 1000 milijonov Din v našem denarju za izboljšanje prejemov državnih nameščencev. Izboljšanje se je imelo izvršiti šele s 1. januarjem 1930., pa je stopilo v veljavo že s 1. julijem 1929. Kakor utegne biti znano, so bile stare plače francoskih državnih nameščencev valorizirane 5.14 × proti letu 1914., nasprotno so se cene življenjskih potreb proti letu 1914. dvignile samo 4.83 × in obdavčenje 11krat. — V Češkoslovaški republiki so plače valorizirane samo 6krat, cene življenjskih potreb so poskočile 10krat in obdavčenje 14krat. — V kakšnih razmerah živi državni nameščenci v Jugoslaviji, je znano. V zadnjih dveh letih so sicer nekoliko padla živila, obleka in obutev je še zmeraj od sile draga, a stanarina je v najslabšem razmerju z dejanskimi cenami stanovanj. — P. Gl.

— Učiteljsko osnovno šole na Humu je poslalo v sklad za kontraktualce 50 Din, kar s tem potrjujemo z željo, da bi našlo obilo posnemovalcev.

— Dansko učiteljsko Uduženje je bilo osnovano leta 1874. in je imelo do 1929. leta 12.000 članov. To uduženje je že od l. 1914. včlanjeno v internacionalnem učiteljskem uduženju. Posebno intimno je sodelovanje s švedskim in norveškim učiteljskim kongresu v avgustu leta 1929. se je zelo malo govorilo o materialni strani učiteljskega pomenja, da je učiteljsko v materialnem oziru zadovoljno. — Problem učiteljske izobrazbe je še vedno važen in aktualen, dasi je osnovana učiteljska visoka šola v Kopenhagenu.

— Angleško učiteljsko je organizirano v National Union of Teachers, ki šteje 130.000 članov. Od vsega angleškega učiteljskega je 119.658 oseb, ki imajo popolno učiteljsko izobrazbo, 42.586 pa jih je, ki imajo zelo majhno ali skoro nikake izobrazbe. — Od teh je 8734 pomožnih učiteljev(ic), ki jim za učiteljski poklic ni bilo treba predložiti razum zdravniškega spričevala nikakih drugih dokumentov. Mnogo pa je tudi učiteljske s popolno fakultetsko izobrazbo. Na svojem kongresu v Klandudnu v Velsu je učiteljsko zahtevalo podaljšanje šolske dobe za eno leto, kar je prosvetni minister tudi obljubil, in pa tudi enako izobrazbo za vse učiteljske. Zahtevalo je tudi radikalno postopanje za izboljšanje gori navedenih razmer glede učiteljske kvalifikacije za sprejem v učiteljsko službo.

— Dopuste članstvu pevskega zbora je dovolilo prosvetno ministrstvo — odeljenje za osnovno nastavo, in sicer za pevke z odlokom O. N. br. 11.887 dd. 14. februarja 1930., za pevce pa z odlokom O. N. br. 7690 dd. 6. februarja 1930. za ves čas turneje po Češkoslovaški.

— Univerzalna šolska klop! V mnogih slučajih so naročali naši šolski zavodi klopi v inozemstvu, ker se pri nas ni nihče potrudil, da bi izdeloval moderne, higienske klopi, ki bi odgovarjale današnjim zahtevam. Pred letom dni pa je predložil oblasti mizarji mojster R. Kompara v Mariboru model univerzalne šolske klopi ter prijavil zanjo patent. Najvažnejše prednosti izuma našega domačega mojstra so: 1. miza in sedež se poljubno dvigneta in znižata, kakor je telesni velikosti učenca primerno; 2. sedež sam se avtomatski dvigne, ko učenec vstane; 3. naslonjalo je obliko hrbtnice primerno upognjeno, učenec sedi udobno in ima dosti prostora; 4. zaradi enostavne konstrukcije spodnjih delov klopi ne ovirajo snavljanja šolskih prostorov. Pri pomni še, da so klopi iz suhega, parjenega bukovega lesa, ki se prepleska z lanenim

oljem, da ohrani lepo naravno barvo. Mize, ki so iz mehkega lesa, se prepleskajo zeleno. Najbolj se priporočajo dvosedne, a na zahtevo se izdelujejo tudi trosedne klopi, ki pa niso tako praktične kakor prve. Ogledal sem si jih na trg. akademiji v Mariboru in priznati moram, da niso le krasne za oko, marveč tudi zelo pripravne, komodne in praktične. Zelim, da bi si jih ogledali vsi oni tovariši, ki potrebujejo klopi, da se sami prepričajo o njih uporabljivosti. Čemu bi nosili denar v tujino, če imamo doma vsaj tako dobro blago, ako ne celo boljše. — T. K.

Oblike kemično čisti, barva, plisira in lika tovarna JOS. REICH.

RISALNA ORODJA kupite najbolje pri Fr. P. ZAJEC, optik Ljubljana, Stari trg 9.

Naša gospodarska organizacija.

—g Učiteljski dom v Mariboru. Izkaz za januar in februar 1930. Članarina: Slovenje bistrsko učit. društvo (za 1929.) 304 Din; Ljubotomsko učit. društvo 1900 Din; učiteljsko osnovne šole v Guštanju 140 Din; Tone Krežgar, šolski upravitelj pri Sv. Andražu, Velenje 5 Din. — Darila: H. Družović, prof. v Mariboru, v spomin umrle tovarišice Tilčke Vodenikove 100 Din; Ida Vodenik, šolska upravitelj v Mariboru, v spomin umrle tovar. Tilčke Vodenikove 50 Din; krožek upokojenega učiteljskega v Mariboru 169 Din; od razlik so še darovali: Fran in Dragica Brglez ter Josipina Pauser, vsi na osnovni šoli v Čadramu, 100 Din. — Vsem darovalcem iskrena hvala! — Gospodarska podjetja: Oder 31 Din, Almah 435 Din, grb 759 Din, Prekmurske pravljice 897 Din, zemljevidi 12.039 Din. — V Mariboru 6. marca 1930. — M. Kožuh, blagajnik.

Ferijalni Savez učiteljskega.

—f Letovanje v Veliki. Priprave za kolonijo so v najlepšem teku. Kolonija bo otvorjena okrog 10. julija do 10. avgusta. Število udeležencev je omejeno na 100! Po prejemu članarine (30 Din) pošljem ček, s katerim naj plača vsakdo do 1. junija ostali znesek 950 dinarjev (800 Din stan in hrana, 50 Din pristopnina in 100 Din brezobrestnega posojila). Ker je število omejeno na 100, hitite s prijavi, ker se pozneje ne bo moglo pod nobenim pogojem upoštevati prigrasov! Zaradi ekonomičnih razlogov se upoštevajo samo prigrasi za 30 dni letovanja; kdor želi letovati samo 15 dni, mora za ostalih 15 dni letovanja preskrbeti namestnika, ki mora do 1. junija vplačati znesek 580 Din. Kdor bi že vplačal polni znesek in bi se letovanja ne udeležil brez tehtnega vzroka (smrt sorodnika, nevarna bolezen, orožne vaje itd.), mora preskrbeti namestnika; v obratnem slučaju se mu vrne 50% vplačanega zneska. Vse to je potrebno zaradi tega, ker hočemo, da bo kolonija aktivna! Na vprašanja brez priložene znamke se ne odgovarja. — Mrovlje Sl., glavni poverjenik, Slovenjgradec.

Učiteljski pravnik.

—š Otroške vrtnarice in učiteljice ženskih ročnih del, stalnost in napredovanje. Kraljevska banska uprava dravske banovine je izdala naslednjo važno okrožnico: Ministrstvo prosvete je v konkretnem primeru odločilo z odlokom O. N. br. 10.181 z dne 13. februarja 1929.: 1. da se je za določevanje stalnosti pri otroških vrtnaricah držati določil čl. 14. uradniškega zakona, ker za nje niso določeni nikaki posebni zakoni; 2. da napredujejo otroške vrtnarice, ki so bile s 1. januarjem 1923. prevedene, po določilih razvrstilne uredbe, t. j. z 10. leti v III./1. skupino; 3. da velja pri novih sprejemih otroških vrtnaric uradniški zakon in pridejo v najnižjo skupino III. kategorije in 4. da napredujejo na novo sprejete (po 1. sept. 1923.) otroške vrtnarice po določilih čl. 56. in 57. uradniškega zakona (z 9 leti v III./2. in s 15 leti v III./1. skupino).

Pevski zbor UJU učiteljskega.

—pev. Program pevskega vja v Glasbeni Matici za ženski zbor: v soboto 15. marca od 20. do 22. ure, v nedeljo 16. marca od 9. do 12. ure in od 15. do 18. ure, v ponedeljek 17. marca od 8. do 11. ure.

Za mešani zbor v Glasbeni Matici: v nedeljo 23. marca od 9. do 12. ure in od 15. do 18. ure, v ponedeljek 24. marca od 9. do 12. ure in od 15. do 18. ure, v torek 25. marca generalna vaja od 8. do 12. ure popoldne prost.

V sredo 26. marca odhod z brzovlakom ob 12:04 uri

Ne pozabite prinesiti s seboj izposojenih not, dobre volje, čistih gl in — denarja!

Tajnik.

Dasi je zbor temeljito pripravljen, je vendar potrebno, da se z ozirom na težke najnovejša sklade sestane še zadnji dni pred odhodom k vaji. Pripravljeni moramo biti na najstrožjo kritiko, zato naj bo vsak vestno in točno na mestu! Mislimo, da ni treba še vsakega posebe prepričevati, da je nastop odvisen od vsakega poedinega, od njegove vestnosti in pripravljenosti. Odbor.

DRAGO GORUP & Co.

LJUBLJANA
MIKLOŠIČEVA CESTA 14/II.

Izdelava in prodaja
damske in moške
konfekcije. — Naročila po meri se izvršujejo hitro in točno

En gros. En detal.

II.

Tak je prišel Masaryk 1882. leta kot profesor na češko vseučilišče v Pragi, ko se je bilo prejše dvojječno vseučilišče razdelilo na češko in nemško; iskalec Boga, zagovornik »ponižanih in razžaljenih«, pristaš angleško-francoskega modroslovja, izreden kritični duh in nezlomljiv značaj.

Prišel je med svoje, a ti ga niso spoznali: avstrijska vlada in češka družba sta bili proti njemu. Glas je šel pred njim, da je »filozof samomora«. Prvi njegov večji znanstveni spis je bil o nemškem modroslovju, izreden kritični duh in nezlomljiv značaj. Prišel je med svoje, a ti ga niso spoznali: avstrijska vlada in češka družba sta bili proti njemu. Glas je šel pred njim, da je »filozof samomora«. Prvi njegov večji znanstveni spis je bil o nemškem modroslovju, izreden kritični duh in nezlomljiv značaj.

Prišel je med svoje, a ti ga niso spoznali: avstrijska vlada in češka družba sta bili proti njemu. Glas je šel pred njim, da je »filozof samomora«. Prvi njegov večji znanstveni spis je bil o nemškem modroslovju, izreden kritični duh in nezlomljiv značaj. Prišel je med svoje, a ti ga niso spoznali: avstrijska vlada in češka družba sta bili proti njemu. Glas je šel pred njim, da je »filozof samomora«. Prvi njegov večji znanstveni spis je bil o nemškem modroslovju, izreden kritični duh in nezlomljiv značaj.

In kakšna je resnična vsebina tega spisa? Masaryk izvaja, da je vzrok pogostih samomorov v moderni družbi pomanjkanje verstve, in primerja današnjo dobo z rimsko ob Kristovem času, ko je bilo tudi mnogo nezadovoljstva in kot posledica tega mnogo samomorov. Nató pa vprašuje: Kdo je takrat odkupil svet? Ne politik ne narodni gospodar ali socialni delavec, ampak Kristus s svojim naukom, da je treba izboljšati značaje in poglobiti verski čut, da morajo ljudje postati dobri. Masaryk zaključuje, da bomo našli tudi mi svoj dušni mir, ako bomo postali dobri; a obenem moramo seveda odstranjevati gmotno bedo, kar pa ni končna rešitev, ker nezadovoljni niso samo reveži, ampak tudi bogatini.

Tako se je Masaryk v svojem prvem velikem spisu dotaknil verskega vprašanja kot osrednje točke našega življenja; odslej je obravnaval vsa vprašanja s stališča večnosti ali — kakor se je rad latinski izražal — sub specie aeternitatis.

Masaryk se je lotil dela: ustanovil je in urejeval znanstveni časopis »Athenaeum«, pozneje revijo »Naše Dobro«, dal je pobudo za češko akademijo znanosti in umetnosti, za nov češki naučni slovar, ki mu je bil prvi urednik, za izdajo zgodovinskih virov o habski dobi itd., a ta njegova pobuda ni bila samo miselna, ampak tudi gmotna.

Predaval je modroslovje in družboslovje. Dotle je se na praškem vseučilišču gojilo v prvi vrsti nemško modroslovje, a družboslovje je sploh ne. Priznati se mora, da je imelo nemško modroslovje (zlasti Kant in Herder) velik vpliv na razvoj narodne misli pri Slovanih; toda to modroslovje je začelo v brezplodno umsko spekulacijo. Nasproti temu je dajal Masaryk prednost angleško-francoske

mu modroslovju, ki je poudarjalo dejstvenost. Zamerili so mu to, a naravnost ožen v strelu je nastal, ko je začel seznanjati svoje dijaštvo z verskim, нравnim in socialnim vprašanjem, o katerih se v javnosti ni govorilo globoko in odkrito. Kakor nekdanji Sokrata, so ga tožili duhovniki in posvetnjaki pred cesarjem in vlado, češ, da ruši vero in pohujšuje mladino. Nekoč ga je tudi zaman tožilo pred sodiščem 308 čeških katehetov in nekateri duhovniki niso priznali: niti njegovemu imenu, češ, da si je češko ime »Masarik« pretvoril v »Masaryk«: z rojstnim listom jih je moral poučiti, da se piše »Masaryk« (slovaščina sploh ne pozna »r«).

Dvakrat je stal Masaryk v boju skoro proti vsemu narodu. Prvič je obnovil vprašanje glede pristnosti tkzv. kraljedvorskega in zelenogorskega rokopa, ki naj bi bila dokazovala veliko starost češkega slovstva, a sta bila narejena v novjšem času. Verovati v njuno pristnost je bila takrat narodna dolžnost: domači in tuji učenjaki so ju zagovarjali. Masaryk je nastopil proti pristnosti, ki jo je pobijal z družboslovnega stališča, dočim sta to delala njegova tovarša prof. Gebauer z jezikoslovnega in prof. Goll z zgodovinskega stališča. Masaryk je vodil in kril s svojim imenom ves ta ljuti boj, ki mu je prinesel očiitek, da je izdajalec domovine. Ker mu znanstveno niso mogli do živga, so posegli po ovadbi, češ, da je v zvezi z Rusijo, ker je bil tja dvakrat potoval v študijske namene in obiskal tudi Tolstega.

Drugič je stal Masaryk v boju skoro z vsem narodom v tkzv. Hilsnerjevem procesu. Žid Hilsner je namreč umoril češko deklico in češka javnost ga je dolžila ritualnega umorila, t. j. da Židje potrebujejo krščanske krvi za svoje verske obrede. Masaryk je v mladosti sam verjel v to vražo, a sedaj je nastopil proti njej z vso svojo duševno in нравno silo ter vrge na tehtnico svoj obstanek v češki javnosti. Nasprotniki so mu preprečili predavanja; način boja je bil tako zastrupljen, da je mislil Masaryk takrat — pač prvič in zadnjič v svojem življenju — zapustiti domovino in se preseliti v Ameriko, kjer je bila doma njegova žena...

III.

Masaryk se je boril in delal kljub temu, da je bil okrog 15 let izredni profesor in so ga že prehiteli njegovi učenci, ker vlada ni izpolnila pogodbe z njim, da bo postal redni profesor po treh letih. Zbiral je okrog sebe nadarjene sodelavce; med prvimi sta bila pesnik Machar in časnikar dr. Herben, izdajatelj časnika »Čas«, ki je postalo glasilo Masarykovcev.

Masaryk je skušal dati vsemu narodno udeleževanju novo smer, ki jo je imenoval realizem. To je bilo načelo in način dela: boj praznemu navduševanju, oboževanju preteklosti in precejevanju samega sebe z velikimi besedami; stvari je treba spoznavati takšne, kakršne so, in jih izboljševati z izobrazbo in нравnostjo. Vedno in povsod — takó je učil — je treba odstranjevati zlo, naj bo to zlo нравno ali znanstveno, umetniško ali politično, gospodarsko ali socialno, s stvarno delavnostjo, z drobnim delom, in ne bežati pred odgovornostjo, ker vprašanja so zato tu, da jih rešimo odkrito in temeljito, kolikor je to v danih razmerah možno.

Poleg knjige o samomoru je napisal Masaryk še pet del svetovnega pomena, ki so izšla v češkem in nemškem jeziku.

Za svoje slušatelje je spisal knjigo: »Osnove konkretne logike«, t. j. razvrstitev in ureditev posameznih ved poleg modroslovja, ki mu je splošna znanost, enoten svetovni nazor v teoriji in praksi; zato razpravlja o pomenu modroslovja, o razmerju modroslovja do drugih ved in do bogoslovja, o razvoju znanstvenega in modroslovnega duha. Med strokovnjaki je vzbudilo občudovanje njegovo znanje matematike in mehanike, fizike in kemije, biologije in sociologije, logike in psihologije, jezikoslovja in estetike, ker o vseh teh vedah je namreč v tej knjigi govor.

Tretji njegov spis je obširno delo: »Socialno vprašanje«, ki vsebuje modroslovne in družboslovne osnove marxizma, t. j. naukov, ki sta jih širila Marx in Engels, ustanovitelja modernega delavskega gibanja. Masaryk je sicer načelni nasprotnik njenega modroslovja in njune metode; toda dejansko je veliko storil za umevanje modernega delavskega gibanja med izobraženci, a delal je tudi naravnost za upravičene zahteve delavstva, n. pr. za osemurni delavnik, za splošno in enako volilno pravico itd. Pobijal je narodne in družbene predsodke proti delavskemu gibanju, čigar kulturna prizadevanja je podpiral tudi gmotno.

Četrty Masarykov in to največji spis se imenuje: »Rusija in Evropa« (dva zvezka doslej). Pred njim je že objavil posamezne rezultate svojih ruskih študij, n. pr. »Slovanofilstvo Iv. V. Kirjejevskega«, ker je večak v ruskem vprašanju. Posebno je proučeval ruskega pisatelja psihologa Dostojevskega. Splošno je dejal o sebi, da so njegovo mišljenje bolj oblikovali slovstveniki nego modroslovci. Spis »Rusija in Evropa« obravnava duševne struje ruske družbe, ki so rodile današnjo rusko revolucijo.

Peto in šesto knjigo je napisal Masaryk že kot predsednik češko-slovaške republike pod naslovom: »Svetovna revolucija« in »Nova Evropa«, v katerih razpravlja o svetovni vojni: o njenih vzrokih in posledicah.

Poleg teh obširnih del je Masaryk izdal vse polno manjših spisov, razprav in članov, ki se tičejo več ali manj splošnih vprašanj, n. pr. o angleško-francoskih modroslovcih (Pascal, Hume, Buckle), dalje »Mnogozhenstvo in enozhenstvo«, »V boju za verstvo«, »O študiju pesniških del«, o alkoholizmu, vzgoji itd.

S tem pa še ni bila izčrpana Masarykova znanstvena delavnost; veliko in globoko je mislil tudi o usodi češkega naroda. Ali se je bilo treba zatekati k potvorbam, kakor sta bila kraljedvorski in zelenogorski rokopi, da se dokaže starodavna omikanost češkega naroda? Ali ni Palacký odkril slavne češke preteklosti, ko so Čehi prednjačili vsej srednji Evropi? To je bila doba češke reformacije, ko je postal Hus, ta propovednik verske svobode, ki je dal za svoje versko prepričanje tudi življenje, predhodnik Luthrov; ko je postal Chelčický, ta ustanovitelj krščanske cerkve »čeških bratov«, predhodnik Tolstega; ko je postal vzgojeslovec Komenský, ta zadnji škof »čeških bratov«, predhodnik Pestalozzija.

In kaj je bila osnovna misel te dobe? To je bila verska misel; to je bila misel človekoljubja ali humanitete, ki zanikuje nasilje v verstvu in zahteva zanj svobodno izpovedanje.

Masaryk je naglašal potrebo zveze ali kontinuitete s to slavno dobo, pri čemer mu ni šlo za kakšno obstoječo cerkev — kaj še; ampak za tisto osnovno misel mu je bilo, ki jo je pri nas izrazil 1861. leta katoliški duhovnik in vodja koroških Slovencev Andrej Einspieler, da namreč duh evangelija prepoveduje vsako nasilno in nečiste nagibe uporabljajoče poseganje v verski razvoj človeštva. Verstvo je potrebno poleg znanosti in umetnosti; toda tudi v verstvu je razvoj, kakor napreduje človeški duh.

V dobi češke reformacije Husa, Chelčického in Komenského je prevladoval duh nad gмотo in zato je stal češki narod tudi v omiki visoko, po sta se gojila narodni jezik in narodno slovstvo; pozneje, ko je zavladala sila nad duhom, je propadal v omiki, narodno in jezikovno.

Češki narodni buditelji so se zavedali zveze s češko reformacijo. Kakor je Hus snoval narodnost na verstvu, takó so glavni češki narodni buditelji, n. pr. Kollár, Palacký, Havlíček, narodnost utemljevali z mislijo

Stanovska organizacija UJU

Iz društev:

Vabila:

= SLOVENJEBISTRISKO UČITELJSKO DRUŠTVO bo zborovalo v soboto dne 22. marca t. l. ob 10. uri dopoldne na deški šoli v Slov. Bistrici. — Članstvo se vabi, da se zborovanja polnoštevilno udeležijo. — Miloš Tajnik, t. č. predsednik.

= UČITELJSKO DRUŠTVO ZA SREZ DOLNJA LENDAVA bo imelo izredni občni zbor dne 18. marca v Sokolski dvorani v Dolnji Lendavi. Sklepanje izrednega občnega zbora zahteva kvalificirano število članov. Na občnem zboru se bodo obravnavale važne društvene zadeve, med drugimi posebno vprašanje neplačane članarine. Podan bo program bodočega delovanja našega društva z ozirom na naše svojstvene razmere. Ker je dnevni red obširen in zaradi važnosti posameznih točk, se članstvo opozarja, da pride pravočasno in polnoštevilno. Začetek ob pol deseti uri. — Predsednik.

Poročila:

+ LJUBLJANSKO UČITELJSKO DRUŠTVO je zborovalo v petek dne 14. febr. od 8. do 12. ure na II. mestni deški osnovni šoli. Od 200 organiziranih članov je bilo navzočih 120, t. j. 60%, a poleg tega tudi precejšnje število učiteljskega izven organizacije in učiteljskega IV. letnika po vodstvom prof. Mlakarja in Lenarčiča, ki so prisostvovali predavanju univ. prof. dr. K. Ozvalda. Predsednik tov. Mlekuz otvoril ob do- ločeni uri zborovanje, prečita dnevni red s pripombo, da prične univ. prof. K. Ozvald s predavanjem ob 9. uri, dotlej po ba podal tov. Iv. Dimnik poročilo o delovanju poverjeništa v zadevi šolskega zakona.

I. Tov. Iv. Dimnik poda izčrpno in vsestransko informativno poročilo o prizadevanju in delu poverjeništa v zadevi šolskega zakona, pravilnikov in gmočnega stanja učiteljskega v kolikor pride v poštev pri snovanju novega uradnega zakona. Učiteljsko je z zanimanjem in odobravanjem sledilo poročilu in bilo končno uverjeno, kako neosnovani so očitki — zradi trenutnih neuspehov — proti organizaciji in še posebno proti poverjeništvu Ljubljane. Upanje je, da se bo marsikaj izboljšalo, kar bo zasluga — naših zastopnikov.

Po Dimnikovem poročilu, ki ga je učiteljsko sprejelo s priznanjem, pozdravi predsednik imenoma predavatelja univ. prof. dr. K. Ozvalda, prof. Mlakarja in Lenarčiča, oblastnega šol. nadzornika v pok. Gaberška, učiteljske i. dr., ki so se zaradi aktualnega predavanja — »Poizkus zaključne sodbe o novi šoli« — odzvali vabilu.

II. Predavanje g. dr. Ozvalda je obsegalo toliko množino zanimivih idej, da jih je skoro nemogoče spraviti v okvir društvenega poročila. Vodilne misli so približno sledeče: Šola usposobi otroka in mladostnika za življenje, ki je edino pravo izobraževališče človeka. Kakor stopajo nove oblike življenja v ostro

nasprotje s prejšnjimi, tako si na področju organizirane vzgoje in pouka danes nasprotujeta »stara« in »nova« šola. V avstrijskem smislu obsega nova šola troje načel: koncentracija ali strnjeno pouka (Gesamtmunterricht), spoznavanje domorodnega sveta in življenja (Bodenständigkeit) in pa razvoj otrokove samostojnosti ali delovni pouk (Arbeitschule). V tej šoli je izhodišče vsem učiteljevim prizadevanjem otrok s popolno svobodo in pravico do samoodločbe, a učiteljeva oseba stopa v ozadje. Posledica tega je zameškanje vsega, kar pomenijo besede: avtoriteta, dolžnost, disciplina, skromnost, norma itd. Ko je predavatelj še dokazal, da so ideje nove šole večinoma stare misli, podane v novi obliki, je označil razliko stare in nove šole takole: prej neizprosno moranje, sedaj svoboda, prej učiteljev absolutizem, sedaj učenčeva pravica do samoodločbe, prej se je do zadnjih podrobnosti vse vršilo po danih načrtih in predpisih, sedaj odločujeta trenutek in vsakokratni položaj.

Količina snovi ne sme otroku dušiti miseljenja, hotenja in dejanja, kar se rado dogaja v »stari« šoli. Prav tako ne smejo subjektivni utripi učencevega doživljanja in izražanja, ki jih »nova« šola toliko povečuje in pospešuje, enostransko samega sebe postavljati za merilo vseh danih vrednot. Marveč nekaj tretjega, višjega: samostojno pa vestno dajati enotnega, čim globlje zakoreninjenega smisla vsemu, s čimer bo prišel pozneje v življenje v dotiko. Torej pomagati otroku in mladostniku, da se razvije in notranje, trdno zakoreninjenega, duhovno svobodnega človeka, t. j. človeka, ki zna prav živeti, vestno presojati dani položaj in se pravočasno odločiti za tisto, kar smatra za prav. Kulturne vsebine pa se otroku ne sme vsiljevati, temveč organsko vcepljavati, ne ga desirati, ampak oblikovati, ne strahovati, marveč vzgajati, ne mu nagajati, ampak pomagati.

Ker more to kulturno poslanstvo z uspehom vršiti samo učitelj-vzgojitelj, ki je sam zares notranje trdno zakoreninjen, duhovno svoboden in samostojen, je predavatelj obširno razpravljal o pomenu učiteljeve izobrazbe in še prav posebno o učiteljevi samoizobrazbi, ki traja celo življenje. V dunajski ekskurziji pa nima pravega zaupanja, ker se boji, da bi sledilo posnemanje vse prek in da bi ključ »novi« šoli utegnil postati bolj bojno kot idejno sredstvo.

Predavanju je sledilo dolgotrajno in navdušeno odobravanje. Ker je debata uspešna edino le v tem slučaju, ako učiteljsko prej temeljito prouči predavateljeve misli, naprosi predsednik g. predavatelja, da izroči referat uredništvu »Popotnika« v objavo. Z ozirom na predavateljevo ugoditev in pripombo tov. Hreščaka, je bil sprejet predlog, naveden pod števil. I.

III. Po odhodu učiteljskega je sledilo situacijsko poročilo in dolgotrajna, mestoma precej burna debata, med katero so bili sprejeti sledeči predlogi:

IV. 1. Referat univ. prof. dr. K. Ozvalda naj se objavi v prvi številki »Popotnika« in s tem omogoči učiteljsstvu pripravo na debato. — Soglasno sprejeto.

Avstrija je odbila ta politični program. Palacký je nato po letu 1860. izpremenil svojo politično misel v toliko, da se je postavil po vzoru Madjarov, ki so dosegli svojo zgodovinsko državo, tudi on bolj na zgodovinsko stališče češke samostojnosti v okviru Avstrije, ker so Čehi nekoč že imeli svojo državo; zato je sedaj ponosno dejal: »Bli smo pred Avstrijo in bomo tudi po njej.« Palacký je bil teoretični, a dr. Rieger, ta sijajni govornik z levjo glavo, praktični vodja tkzv. staročeške stranke, ki je mislila, da bo izsilila od Avstrije obnove nekdanje svoje države s pasivnim odporom t. j., da ne bodo hodili v dunajski državni zbor. Avstrija je šla preko tega na dnevni red, Staročeši so opustili odsojnost in šli v državni zbor, ne da bi bili dosegli svojo državo. Zaradi tega neuspeha so se jim začela doma majati tla pod nogami, ko je nastopala proti njim stranka tkzv. Mladočehov.

Masaryk je postal mladočeški deželni in državni poslanec in kot tak je prvikat obrabčunal z Avstro-Ogrsko, ko je v avstrijski delegaciji grajal upravo Bosne in Hercegovine. O izpremembi v češkem javnem življenju po padcu staročeške stranke je spisal knjigo: »Naša sedanja kriza«, ki ji je dodal članek o nalogah češkega dijaštva.

Masaryk je glede tkzv. češkega državne- ga prava, po katerem so zahtevali Čehi priznanje svoje politične samostojnosti, poudarjal v prvi vrsti prirodno pravo, kakor sta ga — dasi ne vedno dosledno — naglašala Palacký in Havlíček. Napisal je pozneje o tem knjižico: »Zgodovinsko in prirodno pravo«. Izvajal je, da pri izpremenjenih političnih pri- likah, ko so Nemci v čeških deželah številčno, gospodarsko in po omiki takó močan činitelj, ni mogoče doseči obnove nekdanje češke države proti volji Nemcev. Zato ni dovolj skli- cevanje na zgodovinsko stališče, ampak tudi Nemci morajo uvideti korist takšne politične samostojnosti, kar se more zgoditi s pamet- nim in pravičnim dogovorom na podlagi de- mokratije v Havlíčkovem smislu. To podlago pa daje samo prirodno ali narodnostno pravo, a ne zgodovinsko, ki ne pozna narodnosti kot državotvornega činitelja; zato je bil Masaryk za skupen nastop Čehov in Nemcev, da pre- uredi Avstrijo v moderno državo. Zahteval je jasen politični program in pošteno politič- no postopanje brez šušmarstva in zvijačnosti. A ker tudi v mladočeški stranki ni bilo so- glasja glede državno-pravne politike in se je oglašal radikalizem velikih besed, je Masaryk kmalu izstopil iz nje, si potem osnoval svojo stranko in bil njen poslanec od 1907. leta, ko je dobila Avstrija splošno in enako volilno

2. Plaćevanje mesečnega prispevka v zne- sku 1 Din za Učiteljski dom sprejeto z večino glasov.

3. Glede kritja potnih stroškov delegatom pokrajinske skupščine in članom seje širjega sosveta iz blagajne poverjeništa UJU, je bilo soglasno sklenjeno, da pride predlog v raz- pravo pri prihodnjem zborovanju, ko sestavi poverjenišvo tozadevni proračun.

4. Pravila Udruženja jugoslovenskega učiteljskega v Beogradu, sestavljena po skupščini v Zagrebu, se odložijo na podlagi soglasnega sklepa do prihodnjega zborovanja, pri katerem poda tov. Iv. Dimnik tozadevno infor- mativno poročilo.

5. Predlog tov. Šemeta za mirno likvi- dacijo nesoglasij v organizaciji in zaupnico poverjeništvu, je bil sprejet z večino glasov (3 proti).

V. Po izčrpanju dnevnega reda zaključil predsednik zborovanje z vabilom na polno- številno udeležbo pri glavni debati o dr. Oz- valdovem referatu, ki se bo vršila po izidu »Popotnika« na večernem zborovanju.

Mlekuz Vek., t. č. preds. J. Mihelič, t. č. tajnik.

+ POROČILO O ZBOROVANJU UČITELJSKEGA DRUŠTVA ZA ORMOŠKI OKRAJ, ki se je vršilo v Ormožu dne 11. jan- uarja 1930. l. ob 9. uri.

1. Statistika: Od 71 učiteljev(ice) v okraju je 66 članov(ice) našega društva in od teh je bilo navzočih 38 članov(ice), t. j. 57 1/2 %.

2. Situacijsko poročilo: Tov. predsednik A. Rosina pozdravi navzoče, posebno pa tov. Korpar Jožico iz Sv. Lenarta, ki je na novo pristopila k našemu društvu. Izstopil je tov. Stokelj Karel, ki je bil imenovan k Mariji Reki. V Središču ob Dravi in pri Sv. Lenartu sta bili na novo ustanovljeni kmetsko-nada- ljevalni šoli; prvo vodi tov. M. Wennigerholz, drugo tov. M. Megla, v Ormožu pa gospodinjsko-nadaljevalna šola pod vodstvom tov. Bra- taničeve. Novi moderni zakon o narodnih šol- lah pomeni velik napredek na polju vzgojstva in je postavil celokupni osnovnošolski pouk na enotno podlago.

Nato so se prečitali in obravnavali došli dopisi.

3. Predlogi in poročila: a) V fond za ob- mejno šolstvo in kontraktualce se je poslalo 50 Din. Tov. blagajnik bo upošteval ta fond pri vsakoletnem proračunu.

b) Učiteljska poslovalnica bi naj kot na- gradno za naročila vposlala na posamezne šole knjige za šolsko knjižnico.

c) O seji širjega sosveta dne 5. januarja 1930. v Celju je poročal tov. V. Klemenčič. Ta seja je pokazala, da je večina učiteljskega za pozitivno delo, ker le tako se lahko pride k cilju, na katerem je napisano: izboljšanje in utrditev moralnega in materialnega polo- žaja jugoslovenskega učiteljskega.

d) Tov. Lj. Belšak je poročal o poteku ustanovnega občnega zbora »Narodne odbra- ne«, ki se je vršil dne 1. decembra 1929. l. v Ptujju za srez Ptuj. Tega občnega zbora se je imenovani udeležil v imenu ormoškega učiteljskega društva.

4. Samoizobrazba: a) Krožki se v letoš- njem šolskem letu še niso sestali. Kdaj se se-

pravico, do izbruha svetovne vojne 1914. leta.

Iz te druge dobe njegovega političnega delovanja sta važna dva nastopa: njegov boj za svobodo vesti in pouka, o čemer je izšla posebna knjižica, ko se je izrekel za ločitev cerkve in države, kar je v polemiki z njim storil tudi dr. Krek (leta 1861. se je izjavil za svobodno cerkev v svobodni državi Andrej Einspieler), in njegov boj z avstro-ogrsko di- plomacijo, ki je dolžila hrvatsko-srbske poli- tike v monarhiji zvez s Srbijo a njo samo hotela zadeti s ponarejenimi listinami. To je bil drugi Masarykov obračun z Avstro-Ogr- sko, ki jo je razgalil pred vsem svetom, ko je pokazal njeno nasilnost, ki ji odvzema pravico do obstoja po načelu Palackega; »Ako nam Avstrija ne more ali neče privoščiti in zagotoviti narodne enakopravnosti, potem nam nič ni do njene ohranitve; zakaj krivic dobimo dosti tudi izven Avstrije in to za- stonj.« Izdal je o tem knjižico: »Avstrijska politika in diplomacija«.

Tretji in to smrtni udarec je Masaryk zadal Avstro-Ogrski v svetovni vojni.

Bil je na Dunaju in Berlinu, da izve, kaj prav za prav nameravajo z vojno; potem je bil na Nizozemskem, kjer se je sešel s svojimi, zlasti angleškimi prijatelji, da bi izvedel, kaj namerava antanta. Meseca de- cembra 1914. leta je odšel s svojo hčerko v Italijo in Švico, od koder se je hotel še vrniti domov, kar pa potem ni bilo več mogoče, ker mu je bila avstrijska vlada odvzela službo, zaplenila imetje in izdala za njim zaporno povelje. Na dan 500letnice Husove smrti, dne 6. julija 1915. leta, je v Ženevi razglasil svoj, t. j. češki program s tole vsebino: pomen češke zgodovine je v reformaciji, ki ji je osnovna misel človekoljubje ali humaniteta; pomen Avstro-Ogrske je v protireformaciji, ki ji je osnovna misel nasilje, a proti nasilju se hočemo boriti z železom...

Kakó je 65letni Masaryk izvršil ta na- rodno-politični program, ki ga je napovedal ob velikem zgodovinskem spominu, to pomeni češko-slovaško Odisejo, ki je junaška kakor umik srbske vojske preko zasnežene Albani- je. Masaryk je prepotoval tri zemlje: Ev- ropsko, Azijo in Ameriko, da pridobi državni- kante za razbitje Avstro-Ogrske, da se na njenih razvalinah osnuje samostojne dr- žave, med njimi tudi Jugoslavijo, za katero je vneto delal, in da se takó osami Nemčija, ki naj se zadovolji s svojo lastno narodno drža- vo. To ni bila lahka naloga, ker ne smemo pozabiti, da je imela Avstro-Ogrska zaščit- niki v sami antanti; saj n. pr. Wilson v svo- jih 14. točkah prvotno ni bil za razbitje Av- stro-Ogrske.

stanejo objavi okrožnica in navodilo Peda- goške centrale v Mariboru!

b) Tov. Viljem Kunst je predaval »O ra- diu« in o pravilnem ravnanju z radio-apara- tom.

5. Naš rod: Za statistiko se naj pri od- stotkih odštejejo otroci 1. razreda in bratje ter sestre naročnikov. Statistika za »Naš rod« in za »Mladinsko Matico« se naj sestavlja po učiteljskih društvih, ne pa po srezih.

Naj store svojo dolžnost še ostale šole, ki niso do sedaj pokazale nobenega zanima- nja ali pa prav slabega. Kakor gmotno, mora biti naš mladinski list podprt tudi z dobrimi literarnimi, realističnimi in zabavnimi pri- spevki ter s posrečenimi fotografijami in ilu- stracijami. Prispevajo naj vsi tovariši(ice) z dobrimi spisi lokalnega značaja in kar je zelo važno: otroci. Tako bo postal list še bolj pe- ster.

Prihodnje zborovanje se bo vršilo dne 10. marca 1930. v Ormožu ob 9. uri.

Ad. Rosina, preds. Vlado Porekar, tajnik.

Po sklepu lista.

NAPREDOVANJA V II./3. in 4. SKUPINO S 1. FEBRUARJEM 1930.

V II./3. skupino so napredovali učite- lji(ice):

Sedmarac Nada v Vojniku, Jesih Iva v Ajdovcu, Špan Nuša v Ljubljani, Flegar Anton v Trbovljah-Vodah, Ver- bančič Zofka na Jesenicah, Svete Sta- ne v Zgornjem Tuhinju, Aparnik Goj- mir na Vidmu, Janežič Gabrijel v Šofji Loki, Schuller Kristina v Trbov- ljah, Lečnis Angela v Mariboru, Baho- vec Mihaela v Kranjski gori, Šuligoj Avgust v Trbovljah-Vodah in Gradišar Ana v Brezovici. — V II./4. skupino so na- predovali: Sketelj Albina v St. Janžu na Vinski gori, Arnejc Karolina v Sv. Lovrencu pod Prežimom, Stancer Ana v Koblju, La vrič Marijana na Dolžu, Ble- jec Katarina pri Sv. Vidu nad Cerknico, Horvat Bela v Kostrivnici, Kac Eliza- beta v Dobrovniku, Zupanc Ana v Gor- jah, Fister Julija v Velesovem, Koci- jančič Vida v Bohinjski Bistrici, Perko Josipina v Dobovcu, Pivk Ottilija v Catežu, Pikelj Franjo v Gorjah, Ber- not Angela v Sv. Vidu pri Stični, Moži- na Boris v Zvirčah, Pogačnik Stanko v Logu-Zaplani, Volčjak Ana v Zibršah,

Zvest svojemu načelu o aktivnosti je Ma- saryk sam z vojaško silo pomagal rušiti Av- stro-Ogrsko: na njegov poziv so vstajali ka- kor iz tal češko-slovaški legionarji in se uvr- ščali v antantne armade.

Masaryk je kot predsednik češko-slova- ške republike v svoji prvi poslanici češko- slovaškemu parlamentu naglašal dvoje: da so vse stroške za časninarske, vojaške in poli- tične posle krili Čehi sami v Ameriki in Ru- siji ter da ves čas niso ne on ne njegovi so- delavci (med njimi sta bila zlasti njegov uče- nec Čeh dr. Beneš in Slovak Štefanik) upo- rabljali proti svojim nasprotnikom nobene tkzv. diplomatske zvijačnosti.

In trčó se je Masaryk v spremstvu svo- jih legonarjev o božiču leta 1918. slovesno vračal v zlato Prago kot ustanovitelj in pred- sednik češko-slovaške republike, da zasede na Hradčinski prestol, ki so ga imeli pred njim Habsburgovci od leta 1526. dalje: ma- ščevan je bil poraz Čehov na Beli gori pred 300 leti...

In sedaj še vprašanje, kakó je zmogel Masaryk vse te boje in napore svojega teže- kega življenja. Njegova telesnost nam daje samo delno razlago — glavni del razlage nam pove okolnost, da je Masaryk glasnik absti- nence in sporta (sam je Sokol-telovadec in jahač), ki živi trezno in zmerno, da si s tem ohranja krepko telo za krepko dušo.

Draga mladina, Slomskovo načelo je bilo: Malo govoriti, veliko delati, vse potrpeti! Ve- liko delati pomeni zato: veliko se učiti; zakaj znanje se težko pridobiva in težko prebav- lja — pravi Masaryk, ki ti bodi vzor nepre- trganega dela in nezlomljive volje za doseg najvišjih namenov naroda in človeštva.

Veliko je poklicanih, a malo izvoljenih: množica poklicanih je slepa in gluha ali iz nevednosti ali iz sebičnosti ali iz zlobe; samó izvoljenim poidecem sta dana bister vid in tenak sluh, da jasno vidijo misel svojega naroda in zaslišijo razločno utripanje njego- vega srca. Skušaj biti po svojih močeh med izvoljenici! A ne le učenja, tudi oddiha ti je treba; toda zabava ti ne sme biti namen, am- pak sredstvo za lažjo dogledanje duhovnega živ- ljenja. Masaryk ti bodi vzor, kakó je dajati prednost duhu nad gmoto in kritičnemu ra- zumu nad praznim čuvstvom; vzor, ka- kó je v pravem razmerju združevati um in čuvstvo v krepko voljo, ki pridobiva dobro in odstranjuje slabo vedno in povsod v vseh življenskih prilikah.

Ustanovitelj in predsednik češko-slova- ške republike, prijatelj in zaveznik naše dr- žave: dr. Tomaž Masaryk naj živi!

Zimer=Veršič Josipina v Nedeljici, Koritnik Mladen v Tršču.

Za izplačilo poviškov od 1. februarja do 31. marca 1930. je treba predložiti posebne plačilne sezname, ker spadajo zadevni zneski v buđžetsko leto 1929/30. in se ne morejo izplačati z rednimi prejemki za april (buđžetsko leto 1930/31.).

Nove knjige.

—k Odmevi. Izšla je druga, to je še zimska številka »Odmevov«, ki jih izdaja in ureja Radivoj Peterlin-Petruška. Vsaka številka je celotna in stane 30 Din. Naročila je pošiljati na upravo »Odmevov«, Ljubljana, poštni predal 263. — Ko vzameš v roke to revijo se boš čudil, kajti to ni droban zvezčič, pač pa knjiga obsegajoča 132 strani in v njej imaš zbirko literarnih prispevkov starejše in mlajše generacije, objavljeni so tudi še neznani proizvodi umrlih pisateljev in pesnikov. —

Posebnost tega zvezka je faksimile Cankar-Knjižara »Jadran« v Dubrovniku. Izhaja mesečno. Celoletna naročnina 80 Din. Zopet nov učiteljski list, katerega prva številka je izšla meseca januarja. Ni to niti pedagoška revija, niti stanovski list, pač pa nekaka poučna revija, ki objavlja poleg drugih tudi pedagoške članke. Služil naj bi kot nekaka duhovna zveza med učiteljstvom in bi tudi objavljala učiteljske stanovske zadeve. — Najinteresnejše pa je pri listu, da ga ne izdaja niti učiteljska organizacija niti posamezno učiteljsko društvo, marveč neka knjigarna. In ravno hrvaško učiteljstvo — niti ono iz UJU niti iz SHUD nima svojega stanovskega glasila, zato pa je takmaj mogoče, da izdaja privatnik list »za učitelje«. Neka medsebojna zveza med učiteljstvom je potrebna in če jo ne preskrbi organizacija, se s tem okoristijo privatniki, ki pa nimajo pojma o težnjah učiteljstva in o njegovih stanovskih interesih, zato tak list, kot je »Učitelj« ne more povsem zadostiti namenu, ki naj mu služi.

—k Salih Ljubunčič: Djeca su prapoterena nastavom. Nekoliko priloga ovom važnom pitanju. Zagreb 1930. — Cena 10 Din. — Vsebinske knjige je naslednja: 1. Nekoliko uvodnih rječi. 2. Pitanje udžbenika. 3. Pitanje školskih nauka i vještina. 4. Karakteristika sadaneg školskog sistema. Nekoji reformni predlozi. 5. Pitanje, da li kod nas postoje mogućnosti za organizaciju škole rada. 6. Zaključne rječi. — Knjiga se naroča pri pisatelju: Zagreb, Đorđevićeva 17.

—k Učitelj u školi i u narodu, časopis za učitelje narodnih škola i zabavilja. Izdaja:

Knjižara »Jadran« v Dubrovniku. Izhaja mesečno. Celoletna naročnina 80 Din. Zopet nov učiteljski list, katerega prva številka je izšla meseca januarja. Ni to niti pedagoška revija, niti stanovski list, pač pa nekaka poučna revija, ki objavlja poleg drugih tudi pedagoške članke. Služil naj bi kot nekaka duhovna zveza med učiteljstvom in bi tudi objavljala učiteljske stanovske zadeve. — Najinteresnejše pa je pri listu, da ga ne izdaja niti učiteljska organizacija niti posamezno učiteljsko društvo, marveč neka knjigarna. In ravno hrvaško učiteljstvo — niti ono iz UJU niti iz SHUD nima svojega stanovskega glasila, zato pa je takmaj mogoče, da izdaja privatnik list »za učitelje«. Neka medsebojna zveza med učiteljstvom je potrebna in če jo ne preskrbi organizacija, se s tem okoristijo privatniki, ki pa nimajo pojma o težnjah učiteljstva in o njegovih stanovskih interesih, zato tak list, kot je »Učitelj« ne more povsem zadostiti namenu, ki naj mu služi.

MALI OGLASI

Šolski upravitelj v Lavrci pri Ljubljani proda po prav nizkih cenah najnovejše nizke vrtnice (grmiči), prvovrstne velikocvetne gladijole krasnih barv in izvrsten natiški fižol rumenih strokov brez žil z imenom »Mo-slinec«.

Radio-aparat, najmodernejši, štiricevni, zelo pripraven za šole, se poceni proda. Vprašanja na upravo »Učit. Tov.«.

Posečajte hotel Mariborski dvor, Andrej Oset — kopalnice, klubove sobe, prenočišča, garaže.

18 Din likanje moške, damske obleke. Gg. čitateljicam in čitateljem se za likanje, čiščenje, popravljanje tudi obračanja garde robe priporoča: Wallet Express, Ljubljana Stari trg 19.

Najboljše kupite!

Nogavice, damske in moške rokavice, triko perilo, puloverje, telovnike. (vestje), žepne robce, kravate, ovratnike, srajce, glote, čipke, vezene, gumbe, DMC prejice, ročne torbice, aktovke, dežnike, športne ter toaletne potrebščine samo

Josip Petelinc, Ljubljana

blizu Prešernovega spomenika, ob vodi

Pelikan

Zaloga barv, tušev in radirk

GÜNTHER WAGNER, WIEN X./1.

Povsod na zalogi. Tiskovine na zahtevo.

Pomlad prihaja!

Govorniki
Pevci
Športši
poizkusite

„VALDA“

pastilje

Vi bodeite prijetno iznenadeni.

Dobite jih v vseh lekarnah in drogerijah.

Zahtevajte jih samo v »VALDA«
škatljicah z naslovom

Najnovejši modeli.

Oglejte si igračne in otroške vozičke, triciklje, holenderje, male avtomobile, šivalne stroje, najnovejša dvokolesa, pnevmatiko itd. Velika izbira. Prodaja na obroke. Ceniki franko. »TRIBUNA« F. B. L. tovarna dvokoles in otroških vozičkov, Ljubljana, Karlovska cesta 4.

Ženini - neveste!

Najcenejše in najboljše:
madrace, feder-madrace, otomane, divane, fotelje in garniture vam nudi:
F. SAJOVIC, Ljubljana
Stari trg 6.

Kdor oglašuje
ta napreduje!

VELETRGOVINA

F. König

Velika izbira igrač, galanterijskega blaga in gramofonov, kakor tudi žepnih predmetov in raznih kovčegov.

★
L. MIKUŠ
LJUBLJANA
MESTNI TRG ŠT. 15
DEŽNIKI
Na malo. Na veliko.
Ustanovljeno leta 1889
Telefon šte. 2.282
★

IZDELOVANJE DAMSKE IN MOŠKE KONFEKCIJE

„ELITE“

D. Z. O. Z.
LJUBLJANA
PREŠERNOVA ULICA 9
prodaja

damske, moške in deške konfekcije.
NA DEBELI! NA DROBNO!
PRVOVRSTNO IZVRŠEVANJE PO MERI!

L. C. Smith-Standard 8

najmodernejši pisalni stroj na zalogi pri tvrdki

Lud. Baraga // Ljubljana, šelenburgova ulica 6.

Hotel „TRATNIK“

Ljubljana, Sv. Petra cesta 25

priporoča lepe zračne sobe

POZOR! MODERNA, HIGIENIČNA UNIVERZALNA ŠOLSKA KLOP

pat. 30 VIII. 1929., št. 10.546, naj nadomesti v vseh naših šolah stare, nerodne in nepraktične klopi! Sedež avtomatično dvigljiv. Vsa klop se da niti ali višati velikosti učenca primerno. Ni več prenašanja klopi iz razreda v razred! Ne ovira snajenja šolskih prostorov. Klop ima 2 do 3 sedeže. Podrobna pojasnila: **RUD. KOMPARA, miz. mojster v MARIBORU.**

**Naročajte vsa tiskarska dela
za društva, šole, urade itd. itd.
v Učiteljski tiskarni v Ljubljani!**